

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه مطالعات
امنیت و پیشرفت
I.S.D.S

بحران در روابط اریتره و اتیوپی و تأثیر آن بر دریای سرخ

ابراونگار ۱۶۹ | مرداد ۱۴۰۴

پژوهشگاه مطالعات امنیت و پیشرفت

پژوهشکده ابرار معاصر تهران

بحران در روابط اریتره و اتیوپی

و تأثیر آن بر دریای سرخ

ابراونگار ۱۶۹

پژوهشگاه مطالعات امنیت و پیشرفت

پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران

۱۴۰۴

بحران در روابط اریتره و اتیوپی و تأثیر آن بر دریای سرخ

تدوین و انتشار: پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران

تاریخ انتشار: مرداد ۱۴۰۴

تلفن و دورنگار: ۸۸۹۱۲۴۳۶-۸۸۹۰۱۹۵۷

نشانی اینترنت: www.tisri.org

تیراژ: محدود

خلاصه مدیریتی

- ابتدای سال ۲۰۲۵ تا کنون نشانه‌های متعددی بروز کرده است که روابط میان اتیوپی و اریتره در حال ورود به فاز افزایش تنش است و این احتمال نیز وجود دارد که این روند به شعله‌ور شدن یک نزاع مسلحانه مرزی و یا حتی جنگ فراگیر منتهی شود. افزایش تنش کلامی و رسانه‌ای بین دو کشور، بسیج و انتقال نیرو در مرز میان دو کشور و همچنین حمایت طرفین از گروه‌های شورشی و معارض در کشور مقابل، از مهم‌ترین نشانه‌های این روند بوده است.

- حضور قدرت‌های بزرگ منطقه‌ای و بین‌المللی در منطقه شاخ آفریقا و ساحل دریای سرخ سبب خواهد شد. روند رو به رشد منازعه در این منطقه تأثیرات مهمی را بر ژئوپلیتیک دریای سرخ بگذارد. تلاش برای رسیدن به آب‌های آزاد توسط پرجمعیت‌ترین دولت محصور در خشکی جهان سبب خواهد که وضعیت دریای سرخ و شاخ آفریقا شاهد تغییرات مهمی باشد.

- رویکرد تقابلی برای رسیدن به آب‌های آزاد سبب خواهد شد قدرت‌های بزرگ بین‌المللی و منطقه‌ای حضور و دخالت بیشتری در این منطقه داشته باشند، کشورهای منطقه دریای سرخ و شاخ آفریقا همچون جیبوتی و سومالی و حتی کشورهای دورتر همچون سودان در معرض بی‌ثباتی بیشتر قرار بگیرند و در نهایت نقش اتیوپی در تحولات دریای سرخ افزایش یابد.

- با توجه به حجم اقتصاد، جمعیت و نیروی نظامی اتیوپی، این احتمال وجود دارد که این روند مورد حمایت ایالات متحده و رژیم صهیونیستی

قرار بگیرد؛ چرا که از یک سو از افزایش قدرت انصارالله یمن در این گذرگاه راهبردی ناراضی هستند و از سوی دیگر توانایی دخالت مؤثر برای مهار یمن را ندارند.

- از این رو به نظر می‌رسد سیاست جمهوری اسلامی ایران در قبال تحولات شاخ آفریقا باید بر دو محور تلاش برای جلوگیری از گسترش نزاع به سمت جنگی تمام عیار و هشدار به طرف‌های درگیر مبنی بر اجتناب از ورود به فاز تقابل با انصارالله باشد.

مقدمه

اریتره و اتیوپی از دوران استقلال اریتره در سال ۱۹۹۳ همواره نگاهی خصمانه به یکدیگر داشتند. این روند که در اواخر دهه ۱۹۹۰ منجر به شعله‌ور شدن جنگی تمام عیار بین دو کشور شده بود در نهایت در سال ۲۰۱۸ و همزمان با تغییرات سیاسی در آدیس آبابا با امضای معاهده صلح میان دو کشور تغییر کرد. در چهارچوب معاهده صلح سال ۲۰۱۸، دو کشور همکاری‌های امنیتی و نظامی تنگاتنگی را در جنگ تیگرای در سال ۲۰۲۰ بر ضد جبهه خلق آزادی‌بخش تیگرای داشتند. با این وجود، به نظر می‌رسد با پایان جنگ تیگرای، روابط آدیس آبابا و اسمره به تدریج به روند پیشین منازعه و بحران بازگشته است. این روند از ابتدای سال جاری میلادی و در پرتو افزایش تنش‌های سیاسی و امنیتی در درون اتیوپی، افزایش تحرکات آدیس آبابا برای دستیابی به جای پای در دریای سرخ و همچنین عدم قطعیت در صحنه بین‌المللی آهنگ سریع‌تری به خود گرفته است و دو کشور به سمت بحرانی تمام‌عیار و حتی شاید جنگ حرکت می‌کنند. از این رو نوشتار زیر تلاش دارد با نگاهی به سناریوهای پیش رو، تأثیر این روند بر ایران و محور مقاومت را مورد بررسی قرار دهد.

۱. روابط اتیوپی و اریتره از سال ۲۰۲۲ تا کنون

با پایان یافتن جنگ تیگرای در سال ۲۰۲۲ و امضای توافق پرتوریا میان دولت اتیوپی و جبهه خلق برای آزادی تیگرای، روابط میان آدیس آبابا و اسمره

وارد فاز جدیدی شد. با توجه به مشارکت فعالانه دولت اریتره در جنگ داخلی اتیوپی و کمک‌های بسیار مهم آن دولت به آدیس‌آبابا در مقابله با جبهه خلق برای آزادی تیگرای، اسمره انتظار داشت که در فرایند صلح نقشی فعالانه داشته باشد و منافع آن در این معاهده منظور شود. این مسئله سبب شد که اریتره به طور تدریجی به سمت دور شدن از اتیوپی، نزدیک شدن به رقبای آدیس‌آبابا به خصوص مصر و حتی حمایت از گروه‌های مسلح مخالف دولت اتیوپی به‌ویژه گروه‌های شورشی موجود در ایالت امهره و حتی جناح‌هایی از جبهه خلق آزادی‌بخش تیگرای حرکت کند.

از جانب دیگر، امضای توافق پرتوریا در سال ۲۰۲۲ بدون توجه به اریتره نشانه این بود که دولت آبی احمد اعاده روابط با اسمره و امضای توافق صلح با این کشور در سال ۲۰۱۸ را یک ابزار سیاسی برای پیشبرد دستورکار داخلی و بین‌المللی خود می‌دانست و از این رو پس از سال ۲۰۲۲ به نظر می‌رسد که صلح با اریتره با از دست دادن کارکرد خود، از دستورکار آدیس‌آبابا خارج شده است. به نظر می‌رسد آدیس‌آبابا اولویت خود را از سال ۲۰۲۲ بر فشار بر همسایگان به‌ویژه اریتره با هدف واداشتن این کشورها بر اعطای دسترسی حاکمیتی به اتیوپی در دریای سرخ معطوف کرده است؛ چرا که اتیوپی استقلال اریتره در سال ۱۹۹۳ و قطع دسترسی این کشور به دریاهای آزاد را یکی از مهم‌ترین عوامل محدود کننده قدرت ملی خود می‌داند و علاقه‌مند است با دسترسی مجدد به بندر عصب در جنوب اریتره، در دریای سرخ حضور داشته باشد. علاوه بر این اتیوپی طی سال‌های اخیر اقداماتی را نیز به منظور فشار بر سوماتالی انجام داده بود که درنهایت منجر به امضای تفاهم‌نامه‌ای اولیه بین دو کشور مبنی بر دسترسی آدیس‌آبابا به دریا از طریق سواحل سوماتالی شد (الأناضول، ۲۰۲۴).

از ابتدای سال جاری میلادی تا کنون نشانه‌ها حاکی از آن است که روابط میان اتیوپی و اریتره در حال بدتر شدن است و این احتمال نیز وجود دارد که روند فوق به شعله‌ور شدن یک نزاع مسلحانه مرزی و یا حتی جنگ منتهی شود.

۲. نشانه‌های افزایش بحران در روابط اتیوپی و اریتره

مهم‌ترین نشانه‌های افزایش تنش در روابط دوجانبه میان اریتره و اتیوپی در سال جاری میلادی را می‌توان موارد زیر دانست:

الف) افزایش تنش کلامی بین دو کشور: به نظر می‌رسد اتیوپی از ابتدای سال جاری میلادی تلاش کرده است تنش سیاسی و کلامی را با اریتره افزایش دهد. در این راستا، «مولاتو تشومه»، رئیس‌جمهور اسبق اتیوپی در مقاله‌ای در فوریه ۲۰۲۵، رئیس‌جمهور اریتره را به تلاش برای از بین بردن صلح در شاخ آفریقا متهم کرد (Tunbridge, 2025). در واکنش نیز اسمره، اتیوپی را منبع مشکلات موجود در منطقه شاخ آفریقا دانست. همچنین وزیر دفاع اتیوپی در سخنانی در مارس سال جاری اعلام کرد که اتیوپی به زودی به یکی از دولت‌های عضو در جامعه کشورهای ساحلی دریای سرخ تبدیل خواهد شد (صالح عمر، ۲۰۲۵). همچنین نخست‌وزیر اتیوپی نیز با اشاره به اریتره به طور غیرمستقیم اعلام کرد این کشور مسئله حضور در دریا و امنیت و پیشرفت اقتصادی خود را مسائلی موجودیتی می‌داند. در مقابل اسمره نیز همواره اتیوپی را متهم کرده است که قصد دارد اریتره را قربانی ناتوانی سیاستمداران آدیس آبابا در حل مشکلات داخلی خود کرده و افکار عمومی داخلی را با دشمن خارجی منحرف کنند.

ب) افزایش انتقال نیروی نظامی و اتخاذ آرایش نظامی در مرز دو کشور: اخبار رسیده از اریتره حاکی از آن است که این کشور طی ماه‌های فوریه و مارس سال جاری دست به بسیج گسترده نیروهای نظامی و فراخوان نیروهای ذخیره خود زده است. همچنین اخباری در دسترس است که اتیوپی نیز دست به تقویت حضور نیروهای نظامی خود در مرز اریتره و انتقال آن‌ها به این منطقه زده است. این انتقال نیرو در منطقه عفر بیشتر بوده است. استان عفر به دلیل مجاورت با جنوب اریتره و بندر راهبردی عصب پایگاه مهمی برای سیطره بر جنوب اریتره محسوب می‌گردد (International Crisis Group, 2025).

ج) حضور نیروهای مخالف دولت اریتره در اتیوپی و حمایت اریتره از مخالفان دولت اتیوپی: طی ماه‌های اخیر حضور علنی نیروهای مخالف دولت اریتره در اتیوپی افزایش یافته است (International Crisis Group, 2025). علاوه بر این طی ماه‌های اخیر اتهامات رسانه‌ای به اریتره در زمینه همکاری با یمن و جمهوری اسلامی ایران برای گسترش حضور نظامی در دریای سرخ افزایش یافته است (Ghebrezghiabher, 2025). در مقابل اریتره نیز متهم است از نیروهای شورشی قوم امهره در اتیوپی حمایت می‌کند. همچنین برخی گزارش‌های خبری حاکی از آن است که جناح اصلی شورشیان تیگرای به رهبری دبرتسیون جبریمیکائیل در حال نزدیک شدن به اریتره هستند (Africa Intelligence, 2025).

د) افزایش روابط اریتره با مصر: مصر طی سال‌های اخیر در چهارچوب رقابت ژئوپلیتیک با اتیوپی حضور خود در منطقه شاخ آفریقا به‌ویژه اریتره را گسترش داده است. این همکاری‌ها پس از پایان جنگ تیگرای در سال ۲۰۲۲

و بازگشت روابط اسمره و آدیس آبابا به فاز رقابت و سپس منازعه، افزایش قابل ملاحظه‌ای داشته است (صالح عمر، ۲۰۲۵).

۳. تأثیر تنش در روابط اتیوپی و اریتره بر ژئوپلیتیک دریای سرخ

حضور قدرت‌های بزرگ منطقه‌ای و بین‌المللی در منطقه شاخ آفریقا و ساحل دریای سرخ سبب خواهد شد که روند رو به رشد منازعه در این منطقه تأثیرات مهمی را بر ژئوپلیتیک دریای سرخ بگذارد. در حال حاضر به نظر می‌رسد سیاست تهاجمی اتیوپی در مورد همسایگان خود در مورد سومالی به موفقیت‌هایی دست پیدا کرده است و هم‌اکنون حضور اتیوپی در سواحل خلیج عدن از سوی دو طرف نزاع در شمال سومالی یعنی دولت مرکزی سومالی و دولت خودخوانده سومالی‌لند دست‌کم بر روی کاغذ مورد پذیرش قرار گرفته است. این امر دولت آدیس آبابا را بر آن داشته است که این سیاست تهاجمی را در قبال اریتره نیز دنبال کند. هرچند ساختار سیاسی و نظامی اریتره گزینه‌های نظامی و سیاسی نسبتاً محدودتری را در اختیار اتیوپی قرار می‌دهد. با این وجود، روند منازعه برای رسیدن به آب‌های آزاد توسط پرجمعیت‌ترین دولت محصور در خشکی جهان سبب خواهد که وضعیت دریای سرخ و شاخ آفریقا شاهد تغییرات عمده‌ای باشد که مهم‌ترین آن‌ها را می‌توان موارد زیر دانست:

الف) افزایش بی‌ثباتی در ساحل آفریقایی دریای سرخ، خلیج عدن و شاخ آفریقا: اریتره و اتیوپی به عنوان دو کشور مهم در منطقه شاخ آفریقا دارای ظرفیت‌های نظامی و اطلاعاتی بسیار مهمی برای بی‌ثبات‌سازی کشورهای پیرامون خود هستند. علاوه بر این هر دو کشور از مشکلات داخلی عیدیه‌ای به خصوص در حوزه مخالفت‌های سیاسی و قومی رنج می‌برند. در این میان

اتیوپی به دلیل اقتصاد قوی‌تر، نیروی نظامی بزرگ‌تر و همچنین ادغام در جامعه جهانی، آسیب‌پذیری کمتری دارد اما روند چند سال اخیر نشان داده است که این کشور نیز از میزان زیادی آسیب‌پذیری رنج می‌برد. دو کشور همچنین این توانایی را دارند که بر ثبات کشورهای پیرامونی خود به‌ویژه سومالی و سودان تأثیر بگذارند. از این رو افزایش روند کشمکش‌های سیاسی و ارضی میان اریتره و اتیوپی این خطر را در پی دارد که منطقه شاخ آفریقا و سواحل خلیج عدن و دریای سرخ وارد دوره‌ای از بی‌ثباتی مزمن شوند.

ب) افزایش دخالت قدرت‌های خارجی در منطقه: منطقه شاخ آفریقا و دریای سرخ به دلیل موقعیت ژئوپلیتیکی خود همواره مورد توجه قدرت‌های بزرگ منطقه‌ای و بین‌المللی بوده است. هم‌اکنون بسیاری از قدرت‌های جهانی همچون ایالات متحده، چین، فرانسه و همچنین قدرت‌های کوچک‌تر همچون امارات، عربستان سعودی و ترکیه در این منطقه حضور و نفوذ دارند. افزایش تنش میان اتیوپی و اریتره این فرصت را برای قدرت‌های بزرگ بین‌المللی فراهم خواهد آورد که قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی دخالت بیشتری در این منطقه داشته باشند. شبکه در هم تنیده روابط اقتصادی و امنیتی اتیوپی با قدرت‌های جهانی همچون چین و ایالات متحده، نقش این کشور در ابتکار عمل کمربند و جاده و همچنین ظرفیت‌های این کشور همگی در این نزاع با اهمیت خواهند بود. حضور رو به افزایش مصر در اریتره طی سال‌های اخیر یکی از مهم‌ترین نشانه‌های افزایش دخالت خارجی در صورت ادامه روند جاری است.

ج) افزایش نقش‌آفرینی اتیوپی در تحولات دریای سرخ: به نظر می‌رسد ادامه روند جاری (صرف نظر از نتیجه آن) به افزایش نقش و نفوذ اتیوپی در تحولات دریای سرخ و تنگه باب‌المندب منتهی خواهد شد. اتیوپی حتی در

صورت عدم موفقیت در یافتن جای پای حاکمیتی در دریای سرخ از طریق اریتره، احتمالاً همسایگان ضعیف‌تر خود را برای اعطای امتیازات اقتصادی و لجستیکی تحت فشار قرار خواهد داد. این مسئله عملاً آدیس‌آبابا را بیش از گذشته در ترتیبات امنیتی جنوب دریای سرخ درگیر خواهد کرد. با توجه به حجم اقتصاد، جمعیت و نیروی نظامی اتیوپی، این احتمال وجود دارد که این روند مورد حمایت ایالات متحده و رژیم صهیونیستی قرار بگیرد؛ چرا که از یک سو از افزایش قدرت انصارالله یمن در این گذرگاه راهبردی ناراضی هستند و از سوی دیگر توانایی دخالت مؤثر برای مهار یمن را ندارند.

۴. جمهوری اسلامی ایران و تحولات شاخ آفریقا

به نظر می‌رسد روند رو به رشد منازعه میان اریتره و اتیوپی با وجود دلایل و بهانه‌های متعدد تاریخی، جغرافیایی و سیاسی حول محور دسترسی ایمن و حاکمیتی اتیوپی به دریای سرخ و افزایش نقش این کشور در حوزه جنوبی این دریا به خصوص تنگه راهبردی باب‌المندب شکل یافته است. به دلیل حضور یمن و انصارالله به عنوان متحد راهبردی جمهوری اسلامی ایران در کرانه دیگر این دریا، جمهوری اسلامی ایران نمی‌تواند نسبت به این روند بی‌تفاوت باشد. تجربه تاریخی چند دهه اخیر نشان داده است که هر دو کشور اریتره و اتیوپی دارای روابط پیچیده و دامن‌دار امنیتی با رژیم صهیونیستی به عنوان دشمن اصلی ایران هستند. از سوی دیگر هر دو کشور طی دهه‌های اخیر به دلیل اتخاذ رویکردی عملگرایانه در سیاست خارجی همکاری‌هایی را نیز با ایران داشته‌اند. بنابراین تقویت هر یک از این دو کشور می‌تواند حاوی فرصت‌ها و مخاطراتی برای تهران باشد. از این رو به نظر می‌رسد سیاست جمهوری اسلامی ایران در قبال تحولات شاخ آفریقا باید بر دو محور تلاش

برای جلوگیری از گسترش نزاع به سمت جنگی تمام عیار و هشدار به طرف‌های درگیر مبنی بر اجتناب از ورود به فاز تقابل با انصارالله باشد.

نتیجه‌گیری

افزایش تنش‌ها میان اریتره و اتیوپی طی ماه‌های اخیر ادامه روندی دست‌کم دوساله است که پس از پایان جنگ تیگرای در سال ۲۰۲۲ آغاز شد. با وجود مشکلات تاریخی و سیاسی متعدد و غلبه فاز تقابل بر روابط آدیس‌آبابا و اسمره از سال ۱۹۹۳، این دور از تقابل بیشتر حول محور تلاش اتیوپی برای دسترسی حاکمیتی به دریای سرخ شکل گرفته است. این احتمال وجود دارد که کشورهای غربی و حتی شاید چین به دلیل تمایل به حضور یک قدرت متعادل‌کننده یمن در دریای سرخ از مطالبات آدیس‌آبابا حمایت کنند. حضور اتیوپی در دریای سرخ می‌تواند توازن قوای فعلی در جنوب این دریا و تنگه باب‌المندب را تغییر دهد که این امر می‌تواند بر ظرفیت نقش‌آفرینی یمن به عنوان متحد راهبردی جمهوری اسلامی ایران نیز تأثیرگذار باشد.

منابع

۱. الاناضول. (۲۰۲۴). اتفاق الصومال و ایتیوپیا: ترکیا ترسخ الاستقرار بالقرن الافریقسی. وکالسه الاناضول. برگرفته در ژوئن ۲۰۲۵: <https://www.aa.com.tr/ar/ترسخ-الاستقرار-بالقرن-الإفريقي-تحلیل/۳۴۲۴۳۴۲>
۲. صالح عمر، محمد (۲۰۲۵). ایتیوپیا و اریتریا.. من خندق التحالف إلى ساحه الخصومه، الجزیه نت، برگرفته در ژوئن ۲۰۲۵: <https://aja.ws/31y6l0>
3. International Crisis Group. (2025). Ethiopia and Eritrea Slide Closer to War amid Tigray Upheaval. International Crisis Group. Retrieved in June 2025 from: <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/ethiopiaeritrea/ethiopia-and-eritrea-slide-closer-war-amid-tigray-upheaval>
4. Africa Intelligence. (2025). Eritrea, Ethiopia: Abiy Ahmed powerless over reopening of Tigray-Eritrea border. Africa Intelligence. Retrieved in June 2025 from: <https://www.africaintelligence.com/eastern-africa-and-the-horn/2025/07/03/abiy-ahmed-powerless-over-reopening-of-tigray-eritrea-border,110472577-art>
5. Ghebrezghiabher, Habtom. (2025). Eritrea Has Become Iran's Proxy – and a Strategic Threat to Israel and the U.S. Haaretz. Retrieved in June 2025 from: <https://www.haaretz.com/world-news/2025-01-16/ty-article/.premium/eritrea-has-become-irans-proxy-and-a-strategic-threat-to-israel-and-the-u-s/00000194-6bae-ddc5-abd7-fbff30e60000>
6. Tunbridge, Gisa. (2025). Ex-Ethiopian president Mulatu Teshome accuses Eritrea of plotting war as tensions flare. The African Report. Retrieved in June 2025 from: <https://www.theafricareport.com/377503/ex-ethiopian->

president-mulatu-teshome-accuses-eritrea-of-plotting-war-as-tensions-flare/

«پژوهشگاه مطالعات امنیت و پیشرفت» به منظور پاسخگویی به بخشی از نیازهای پژوهشی کشور در راستای تولید شناخت جامع از محیط امنیت ملی، پاسخگویی به نیازهای پژوهشی و مطالعاتی، انجام پژوهش‌های کاربردی و استقرار سیاست‌های پژوهش‌مبنا و تقویت فرآیند سیاستگذاری و حکمرانی کشور با رویکردی علمی و راهبردی تأسیس شد.

این مرکز در حال حاضر با چهار پژوهشکده «مطالعات راهبردی»، «ابرار معاصر تهران»، «مطالعات حکمرانی فرهنگی و اجتماعی» و «علوم و فناوری‌های نوظهور» در حوزه‌های سیاسی، امنیتی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، امنیت بین‌الملل و فناوری‌های نوظهور مشغول به فعالیت است.